

„Застава“ излази сваки дан двапут, а недељом сваке недеље и сваке недеље једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист ваједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ!

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких оптих слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

(Јутарњи лист.)

Издање „Рада“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

Дал' сме бити слобода опасна?

Данашња угарска влада намерава да учврсти уставност у Угарској. Ној стоји пред очима оно, што је било лане и на почетку ове године. Дошла беше неуставна влада, која се није освртала на закон, него је хтела да влада против воље саборских посланика. Та је влада распустила напоследку сабор и била је намерна, да га не сазива у законито време, него да влада самовољно, неуставно.

У оно доба су устајале против те владе жупаније, муниципације, општине. Оне су браниле уставност па су се одупирале незаконитим одлукама и наредбама владиним. Слобода Угарске живела је тада не у сабору него у жупанијама и општинама.

Данашња влада увидела је важност те борбе. Увидела је, да ако пламен уставности угасе у угарском сабору, да оне ситне пламенове у општинама и жупанијама не могу угасити. Уставни живот највећма је осигуран, кад се пренесе и у општине и жупаније, а не да је само у сабору. И кад данашња угарска влада хоће да осигура и подупре уставност, она то не може друкче учинити, него кад осигура, подупре слободу жупанија, муниципација и општина. У томе правцу мисли угарска влада поднети сабору предлог, чим се сабор састане.

Ова је мисао добра. Но како ће изгледати тај предлог у појединостима, то није влада обнародовала. А то би било главно.

Док влада спрема замислени предлог, дотле већ устају црне тивце, мрачњаци и противници сваке слободе, те веле влади ово: Лепо је то осигурати уставност! Лепо је дати општинама и жупанијама више слободе и шири круг рада. Али има та ствар и црну страну. Ако се даде жупанијама и општинама веће право, онда ће те жупаније и општине употребити то своје право не само онда кад треба бранити уставност против Аустрије, него ће употребити то веће право и у другим стварима. А шта ћемо онда са жупанијама и општинама, у којима су у већини народности?! Оне ће се борити јаче и слободније за своје народно право.

Ово је истина. И што је то тако, црни нападњаци хоће да омету већу слободу. Та они већ 40 година вичу: Не дајте шире слободе, јер ће од те слободе да западне комад и народности. И боље извадите и нама Мађарима једно око, само извадите народностима обадва.

Тако су крештали нападњаци пре, тако и сад. И зато је заостајала Угарска у слободи, зато је и ишла натраг, а не напред.

Сад је недавно била уставност Угарске на прагу гроба.

Мађарски политичари виде да треба ту уставност подупрети, али ето друга вичу: Не, јер могу од тога нешто добити и народности.

Ми не знамо шта ће бити у овој ствари до краја. Али видимо то, што многи угарски политичари не могу да увиде. А то је: треба праведно да реше народности питање. На да живе с народностима као с браћом и да гледају у њима помоћ и браћу, а не зло и душмане. Онда се неће морати бојати, да уведу у Угарској слободу. Жалосно је тамо где се сматра слобода као неко зло и опасност а не као срећа и благодат. И жалосно, где је удешена политика тако, да слобода може бити опасна.

Без слободе, мора постати Угарска не само свој роб него временом и туђ роб.

Четрдесетгодишњица „Заставе“.

Јавили смо већ, да ће 24. септембра (7. октобра) ове године бити у Новом Саду прослава четрдесетогодишњице „Заставе“.

Ми ћемо ускоро изнети тај програм ове прославе. Али већ сад напомињемо ово: Кад је председништво друштва „Рада“ решило ову прославу, није ју замислило као пуку параду. Зато вити имамо времена, ни новаца. Прослава мора бити удешена тако, да нам изнесе пред очи прошлу тешку борбу, а да нам даде полета за нову. Кад вратимо у живот прошлост, она ће нас поучити за будућност. Осим тога одужићемо се сени и заслугама оних, који су имали часна удела у тешкој народној борби.

На дан прославе изаћи ће свечан број „Заставе“. А сама прослава биће збијена у узан оквир, да се може свршити за 10 до 12 сати.

На дан прославе ићи ће се у 10 сати на гроб дра Светозара Милетића, оснивача „Заставе“. Тамо ће бити помен и говор. У 11 сати ће бити изложени свих 40 година „Заставе“, где ће се држати свечан говор. У 1 сат биће ваједнички ручак. Око 5 сати биће забавка, на којој ће бити говора, певања, декламације, свирке. Там ће бити главни део прославе до 7 сати готов и онда наступа играња. До 10 сати можемо се и уморити.

Напомињемо још да ће свечани број „Заставе“ донети оснивачеву слику, и да ће уз тај свечани број бити одштампан и 1. број „Заставе“, који је изашао пре 40 година У свечаном броју биће и чланак дра Гиге Гершића, који је при покретању „Заставе“ године 1866. био уз дра Милетића главни сарадник, а биће и чланака других „Заставних“ сарадника, који ће

се односити на прошлост и на будућност „Заставе“.

За сада оволико! А по себи се разуме, да ће о овоме бити још чешиће говора у нашем листу.

Бугарска и Турска.

У јавности је изнесено, да је турска влада послала једну окружницу великим силама, у којој указује на изгреде, који су у Бугарској изведени против Грка. Порта да је истакла, како се ти изгреди догађају пред очима бугарских власти, а догађају се и на самој турско-бугарској граници Још се наглашује како је Источна Румелија предата Бугарској, да ова тамо успоставља ред и у правља, с тога турска влада неће и не може више овака насила трпити, јер она могу пометити и мир.

Бугарски листови неверују да је порта могла послати страним силама такову окружницу. Лист бугарске владе „Нови Век“ вели, да турска влада није могла ни помислити таку окружницу да пошаље, јер ако је ико крив данашњим заплетима на Балкану, то је крива Турска, која је не једном употребљена на све последице због њеног лабавог држања. Турска је само лукавом политиком умела да мржњу бугарског народа окрене против Грка. Најмање има Турска права да оптужује бугарску владу, да је ова намерно удесила покрет против Грка и да га трпи. Ако се бугарска влада буде одлучила, да тражи одмазде за недела у Македонији, то она неће учинити кораке против не одговорне Грчке или против Грка, који живе у Бугарској, већ ће их предузети против Турске. Тада ће Турска имати себе да брани а не Грчку. Бугарска влада није заслепљена као светиња што је, која демонстрира против Грчке, већ она сматра Турску са јединог кривца. Ако бугарска влада буде тражила задовољштинне, неће их тражити помоћу оскачких демонстрација, већ као што тражи задовољштинне једна одлучна држава.

Догађаји у Русији.

У Варшави влада велика узрујаност. По целом свету разнесени су већ гласови, како се ових дана спрема општи покољ Чивута. Вели се како су сви Чивути затворили своје радње и беже из Варшаве, војска и козаци позели су цео чивутски крај.

У близини Одесе 48 наоружаних људи напали су брзи воз, опљачкали су поштанска кола, гвоздени новчани ковчег разбили су са динамитом и однели из њега 300 хиљада рубаља. Изгледа да су војници, који су чували поштанска кола били у споразуму са лоновима. Воз су

тако задржали на сред пута, што су извадили били шине.

У близини Москве дошло је до крвавог судара између жандара и козака с једне, а 150 револуционара с друге стране. Борба је била крвава и револуционари су тек онда потиснути, када су стигла на бојно поље јака војна одељења. Заробљено је само 10 револуционара и то који су мили рањени.

Заплет између Русије и Бугарске.

Бугарски лист „Вечерња Пошта“ довео је у последње време више чланака, у којима је напао руског заступника у Бугарској Шчеглова. Изнео је том приликом и неколико пасаса, који су измењени између Шчеглова и бугарског министра спољних послова. Русија је затражила разјашњења од бугарске владе, откуда да један лист донесе писма страног заступника, јер је то прекршај и затражила је уједно јемства да се то у будуће неће десити. И ако је руска влада пожурила више пута бугарску владу да јој одговори, она још одговара добила није. Сада је, како јављају листови, руска влада наредила свом дипломатском заступнику Шчеглову, да се до даљих наредиба уздржава сваког дипломатског односа према бугарској влади и да се ограничи само на конзуларне ствари и текуће послове.

Хрватска и Славонија.

Илок — новој влади.

Изборници и неизборници котара илочког данас су у Илоку приредили свечаност у част нове владе хрватско-славонске. Јутрос је град обићен заставама, а вечерас ће бити Илок расвијетљен и грађани ће у свечаној поворци проћи кроз град од опћинске куће и свршити са састанком код свратишта „Дунав“.

Одбор је позвао на учествовање све грађане без разлике вјерског и политичког уверења. Тако: неки се од срца радују а неки тек — да се не замјере.

На таширу је.

Из „Хрватског Права“ сазнајемо да „свиће“, а чему? Та свиће — мисао цјелокупне Хрватске. Колико ми знамо, та је мисао одавно сванула у главама хрватских политичара још старог и најстаријег курса. Франку истом сад свиће, како је прочитао један чланак у „Естерајхше Рундшау“, у којој заговара стварање велике Хрватске — било да ће је створити Мађари у борби против Аустрије, било да ће је створити династија. Франку је угодно то писање, окрне бечки ташир и показује га својим једномишљеницима а уједно му је прилика да опсује револуционаше, који неће да иду за његовим аустријским таширом.

Мађарска застава у Хрватској.

О краљеву рођендану за Куену увео се обичај, да се на заједничка звања истиче мађарска застава. Обично је бивало демонстрација против мађарске заставе. Није могло ни ове године друкчије бити, и ако је Куенова система не стало, који је и том заставом умно раздражити народ у Хрватској против Мађара. Ипак ове године није било као досад. Једино у Отошцу било је демонстрације. Чак је опћинско поглаварство издало забрану против извјешавања мађарске заставе на државној шумарији. Оружници су заставу чували. Оточац је франковско мјесто, па је разумљиво, зашто би се и сад хтјело таквих демонстрација. Оне су успрене не против мађарске заставе, него против нове владе и здружене хрватске и српске опозиције.

Цар и краљ Фрања Јосиф и црногорски кнез Никола.

Неколико аустроугарски а по њима и други листови донели су били вест, како ће цар и краљ Фрања Јосиф походити и Црну Гору, кад уде походио Босну и Херцеговину. Уједно су били јавили, како је цар и краљ Фрања Јосиф позвао и црногорске кнежеве да присуствују поморским и сухоzemним маневрима у Далмацији. И „Глас Црногорца“, побија обе те вести. Надовезује како ће кнез Никола, ако му буде дозвољено здравље ићи сам на границу да се поздраве са царем и краљем Фрањом Јосифом. Неуможели онда ће послати нарочито изасланство, које ће у његово име поздравити аустроугарског владара.

Арнаути се крећу

Из Косовске Митровице стигла је вест да се Арнаути буне због прибирања десетка и да су у Дреници, јужно и западно од Митровице, настали већ обилни изгреди. Преко хиљаду добро наоружаних Арнаута, опколили су једно турско војно одељење, које је изаслато против њих и борба траје већ више дана. Турска војна власт усредсређује све турске војне чете у Дреници. Дивизиони генерал Шемси паша похитао је сам тамо са једним и по баталијоном пешадије и коњичком батеријом.

Устанак на Куби.

Како најновије вести јављају, устанак на Куби све се више шири и узима све обилнији вид. Број усташа већ износи десет хиљада. Устанак је тим опаснији што се у усташким редовима налазе све добри служени војници, који су се сви одликовали у последњем устанку за слободу. Усташком војском заповеда генерал Пандора. Он стоји већ са 3000 војника пред Пинал де Ријом. Војска генерала Гомеца броји 8000 војника. Устанички генерал Гверида са 1500 усташа управо против престонице. Гомец стоји са својом војском у провинцији Санто Спириту. Влада повлачи грозничавом журбом своју војску из провинција Санте Кларе, Матанцаса и Хаване у близину

престонице. Усташи не дирају у живот и својину грађана, узимају само оружје и коње. Влада против које је и подигнут овај грађански рат у великој је недоумица. Државни секретар као и министар унутарњих послова поднели су већ своје оставке. Очекује се да ће се здружене америчке државе умешати у овај грађански рат на Куби.

Српски Дом у Сурчину.

Јављају нам из Сурчина, да је тамо на Преображење о. г. освећен ново-подигнути „Српски Дом“, који је првкена општина подигла а утрошила око 8000 круна. Ту је смештена и чисто Српска Читалица, која је основана. У том Дому смештена је и српска земљорадничка задруга и певачко друштво, као и народна књижица.

Нечовечно дело

Жандармерија из Роховца добила је ових дана безимену пријаву, да породица умоболнога Јована Меница, држи га затворенога и нечовечно га мучи. Жандармерија пошаље онамо два човека, да извиде шта је у ствари. Указао им се грозан привор. У једној комори без прозора, у уском кавезу од дасака, на нешто мало труле сламе лежао је јадник ужасно израваљен. Кавез је једва био нешто већи од обичног мртвачког ковчега тако, да се несретник једва могао мицати. Сунчани зраци нису могли допирати у потпуно мрачну комору. Несрећљив смрад одилавио је из трула одећа умоболнога и труле сламе. Од глади беше измршавио, изгледаше као какав костур, беше сасвим немогао, само стењање му одаваше, да је још жив. Жандарми одма преслушаше жену Јована Меница и зета му Јована Бодоркаша. Обоје бежу претравањени, кад видеше да жандарми открише њихово неваљалство. Своју бездушност бранили су тиме, да сироту луду нису смели да држе на слободи, јер је хтео одма да бега, а они немају времена да пазе на њ. Жандарми су учинили прешну пријаву о овоме административној власти ради смецтања и неге овога јадника, његову породицу пак пријавише окружном кривичном суду.

Бродови на морском дну

Пре неколико недеља покушали су талијански гњурачи у Черигу, да издигну из мора тамо потонуле још старе римске бродове и 72 турска брода, која су била натоварена владом. На жалост тај им је потхват слабо пошао за руком, јер су сви бродови покривени дебелим слојевима песка, који се пре свега мора скинути с помоћу справа, која се нарочито мора удесити за тај посао. Талијански гњурачи овом приликом нашли су једнаест изванредно лепих „антик“ каменних ковчега, на којима се овде онде виде делови бронзе, што показује да ту у близини негде мора да има бронзаних кипова и других бронзаних ствари, које су бродови — по свој прилици — као ратни плен понели у Рим. Римске бродове покрива пешчани слој 50 метара дебео, а од турских бродова песнаест су нашли у дубини од 38 метара. Гњурачи продужиће свој рад на пролеће.

Папа оставља Ватикан.

Берлински листови пишу, да су добили вест из кругова, који стоје близу Ватикану, да ће папа Пије X.

још ове године, а најдаље идуће године прекинути староставни обичај, те ићи из Ватикана. Садањи папа чим је ступио на престо, бавио се овим намишљајем, али га околина увек знала одговорити, да не изврши ту своју намеру. Када је беснео Веаув и тада је папа хтео да обиђе пострадале крајеве, али на наговор своје околине одустао је од тога. Сада се поново бави том мишљу и тешко да ће га моћи одговорити. Папа држи, да ће промена вавдуха бити од велике предности по здравље му Држи се, да папа у првом реду хоће да посети своје родно место, ватим Тревизо, где је најдуже живео и делао.

Воли завор.

Ових дана занимљиво писмо пришло је кр. курији. Писао га је Михајло Калмен, надничар кога је поротни суд будимпешташког казненог суда пре неколико месеци осудио на трогодишњу тамницу. Осудио га је пак стога, што се Михајло једном приликом споречкао са једним својим другом, те га тако негодно удари по глави гвозденим пређицом, да га је на месту убио. Михајло Калмен и на главном рочишту је изјавио, да је задовољан са пресудом, али бранилац му, др. Владислав Мовеш улсжеко је призив, који је јуче расправљала курија. Осуђени Михајло писао је писмо из тамнице курији, у којој је моли, да одбије призив браниоца и потврди ранију пресуду, јер је он с њоме задовољан. Курија му је испунила жељу и потврдила је пресуду првога реда.

Највећа пекарница у Европи.

У Есену за раднике Крупове тополинице саградили су једну пекарницу, која је ваљда највећа у Европи. У пекарници стално раде сто људи, од ових 77 пекари, а остали су помоћници. Има 43 пеке за пециво хлеба и осталог теста. Дневно се замеси 20 хиљада килограма брашна, дакле скоро два вагона. Умеси се пак на дан 80 - 90 хиљада комада ситног пецива и 10 - 20 хиљада комада бела и црна хлеба.

Народни суд у Америци.

У вароши Гривуд, у америчкој држави Јужној Каролини — како јављају из Лондона — опет је народ судио једном Црнци. Црнач је учинио насилно неморалан чин са једном белом девојком и једном Црницом. Када је становништво сазнало за то, ухвати Црнца и одвуче га пред стан девојчине, која га одмах повна. Народ тада одлучи, да Црнца спали на гломачи. На посредовања гуверниерова осветници одустану од гломаче, но реше да Црнца пушкарају. Вежу га ватим за једно дрво, те девојчиној мајци даду пушку, да она прва пукне на аликовца, који јој је ћерци поробио част. Затим око сто људи опали из револвера на несрећног Црнца чији су деш кугле потпуно здрускале, да је изгледао као гомила крвава меса, без икаква облика.

Време

Према телеграфском извештају од 24. августа може се очекивати топло време, а понегде киша са олујом.

Брзојави „Застави“

Стигли 11. августа.

Стерењи о економским одношајима са Италијом.

Будимпешта. Државни секретар Стерењи демантује вест миланског листа „Секоло“ о његовом разговору. Оа је говорио укратко о економским приликама Италије и Угарске и о будућем стању ових, које ће се развити на основу новог трговачког уговора. Изразио је наду, да ће обе државе у будуће економски више долазити у додир и да ће симпатије оба народа послужити за ојачање економског савеза.

Неконтинитна вест.

Берлин. „Фосове Новине“ тврде, да је француски нови нар Бари по налогу српске владе написао памфлет против Фрање Јосифа и аустро угарске управе у Босни. Тврди, да је покушано овај памфлет прокријумчарити у босанске цркве.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 23 августа 1906 (Брзојавни извештај)

Готова роба

Ража прве каквоће 11 кр. 70 п. до 11 кр. 80 п.
Ража средње каквоће 11 кр. 60 п. до 11 кр. 70 п.
Јечам за храму 12 кр. — пот. до 12 кр. 35 пот.
Јечам за кување пива 11 кр. 70 п. до 11 кр. 95 п.
Зоб прве каквоће 13 кр. 70 п. до 14 кр. — п.
Зоб средње каквоће 13 кр. 50 п. до 13 кр. 70 п.
Кукуруз домаћи 12 кр. 10 пот. до 12 кр. 20 п.

Термини

Жито за октобар 14 кр. 24 п. до 14 кр. 26 п.
Жито за април 1907. 14 кр. 84 п. до 14 кр. 86 п.

Трговачке стеланије

са кантаром и осталим потребитим трговачким стварима, продајем за готов новац уз јефтину цену од 120 круна. Обратити се на власника

Лазара Савића

I 1081 3-3 у Кленку на Сави.

Ко жели јефтин новац

на КУЋЕ И ЗЕМЉУ и на II и III место добити или већ имајуће зајмове са јефтиним променати, може то са малим грошком у најкраће време пробавати, ако се обрати на

А.долфа Фишера

банкарска и мењачка радња
НОВИ САД, вармеђска улица бр. 26.

Посредници добијају провизију.
I. 1092 1-50

ЗАМОЈУ

МАНУФАКТУРНУ ТРГОВИНУ
потребујем помоћника,
који је вичан српском, немачком и румунском говору. Ступање одма.
Мил. Поповић
I. 1089 2-3
у Чакову.

За моју КРОЈАЧКУ РАДЉУ

трба **пет момака,**
који су вични мађарском и српачком послу — Ступити могу одма. — Плата од комада.
П. НЕДИЋ
I. 1095 2-2
у Шиду.